

Raport roczny ERM za rok 2013: Monitorowanie restrukturyzacji i zarządzanie nią w XXI wieku

Streszczenie

Wprowadzenie

W raporcie rocznym Europejskiego Obserwatorium Restrukturyzacji (ERM) za rok 2013 przedstawiono w ujęciu retrospektywnym ponad dziesięcioletnie pomiary wpływu restrukturyzacji na dużą skalę w Europie. Podsumowano w nim tendencje w zakresie restrukturyzacji oparte na bazie danych dotyczących tego zjawiska, która zawiera szczegółowe informacje na temat ponad 16 000 ważnych przypadków restrukturyzacji – na ogół każdy z nich wiązał się z utratą lub zyskaniem co najmniej 100 miejsc pracy. W raporcie skoncentrowano się w szczególności na porównaniu działalności w okresie przed kryzysem (lata 2003-2008) z sytuacją w okresie po zaistnieniu kryzysu (lata 2008-2013). Miało to na celu określenie zmian w częstości występowania różnych praktyk restrukturyzacyjnych oraz wykazanie, które sektory zostały niewspółmiernie dotknięte – pod względem zatrudnienia – globalną recesją. Raport zawiera również krytyczną ocenę wszystkich działań ERM, w tym dwóch nowszych baz danych dotyczących polityki, a mianowicie poświęconych instrumentom wsparcia publicznego i prawodawstwu w dziedzinie restrukturyzacji. Wreszcie w raporcie zwraca się uwagę na zjawisko przenoszenia części działalności za granicę, przy czym wykazano, że od początku kryzysu nastąpił spadek pod względem delokalizacji działalności przez przedsiębiorstwa europejskie.

Kontekst polityki

W styczniu 2013 r. Parlament Europejski zatwierdził sprawozdanie, w którym wezwano Komisję Europejską do przedstawienia wniosku dotyczącego przepisów w zakresie zarządzania zmianami i restrukturyzacją. Sprawozdanie to, opracowane przez Alejandra Cercasa, posła do Parlamentu Europejskiego, zawierało zalecenia dotyczące informowania pracowników i prowadzenia z nimi konsultacji, jak również przewidywania restrukturyzacji i zarządzania nią. Od tego czasu Komisja Europejska zasygnalizowała, że zamierza opracować „ramy jakości w zakresie restrukturyzacji i przewidywania zmian”, które stanowiąby ramy obecnego prawodawstwa UE i inicjatyw podejmowanych w tym obszarze.

Przedstawiła również najlepsze praktyki, które powinny wdrożyć wszystkie zainteresowane strony.

W ramach strategii „Europa 2020” Komisja Europejska ponownie zobowiązała się:

wspierać restrukturyzację sektorów znajdujących się w trudnej sytuacji w kierunku rodzajów działalności dobrze rokujących na przyszłość, między innymi poprzez szybkie przesunięcia kwalifikacji do nowych, szybko rozwijających się sektorów i rynków.

Komisja dodała, że państwa członkowskie będą musiały:

ściśle współpracować z zainteresowanymi podmiotami z różnych sektorów [...], aby rozpoznać problemy i wspólnie zastanowić się, jak utrzymać silną bazę przemysłową i bazę wiedzy.

Kluczowe ustalenia

- Powszechne udokumentowane korzystanie z bazy danych dotyczących przypadków restrukturyzacji przez decydentów i naukowców świadczy o jej wartości jako unikalnego źródła danych transnarodowych dotyczących wpływu restrukturyzacji na dużą skalę na zatrudnienie w ostatnim dziesięcioleciu.
- Obecnie liczba zatrudnionych Europejczyków jest o sześć milionów niższa niż na początku kryzysu gospodarczego. Kryzys spowodował coraz większą polaryzację wydajności rynku pracy w UE – stopa bezrobocia wynosi od mniej niż 5% (w Austrii) do prawie 28% (w Grecji).
- W trakcie kryzysu i po nim nastąpił znaczny wzrost odsetka miejsc pracy utraconych wskutek restrukturyzacji w wyniku upadłości lub zamknięcia przedsiębiorstw oraz spadek odsetka miejsc pracy utraconych w związku z przeniesieniem lub delokalizacją działalności, a także z połączeniami i przejęciami przedsiębiorstw.

- W ujęciu sektorowym utrata miejsc pracy była najdotkliwiej odczuwalna w przemyśle wytwórczym i w budownictwie. W obu tych sektorach spadek zatrudnienia netto łącznie wynosi ponad 100% od 2008 r.
- W niektórych sektorach usług opartych na wiedzy (opieka zdrowotna, edukacja, technologie i usługi informacyjne oraz działalność profesjonalna, naukowa i techniczna) zatrudnienie było w stosunkowo dobrej sytuacji – a nawet wzrosło – przed kryzysem, w jego trakcie i po nim.
- Polityka oszczędności oznaczała, że począwszy od 2010 r., odporność zatrudnienia przesunęła się z sektorów finansowanych w latach 2008-2010 głównie ze środków publicznych na sektory usług prywatnych. Wiele najpoważniejszych przypadków restrukturyzacji przeanalizowanych przez ERM od 2008 r. dotyczyło administracji publicznej, która od 2008 r. związana była ze znacznie większym odsetkiem utraconych miejsc pracy.
- Sektor samochodowy/transportu jest jednym z nielicznych dużych sektorów produkcji, w których poziom zatrudnienia wzrósł w ciągu ostatniej dekady. Prawie wszystkie utworzone miejsca pracy netto znajdują się w krajach Europy Wschodniej, co potwierdza przesunięcie produkcji w kierunku wschodnim.
- W Europie kryzys znacznie ograniczył przenoszenie części działalności za granicę. Udział tego zjawiska w odnotowanej przez ERM utracie miejsc pracy wskutek restrukturyzacji osiągnął poziom szczytowy przed kryzysem w latach 2008-2009 (przedział kwartalny: 6-12%) i od tego czasu był niższy (przedział kwartalny: 2,5-6%).
- Połowa miejsc pracy, które przenoszono za granicę, pozostaje w Europie. Główną grupą państw docelowych są kraje objęte procesem rozszerzenia w latach 2004-2007, gdzie znajduje się jedna trzecia przeniesionych miejsc pracy. Kolejna jedna trzecia miejsc pracy przeniesiona jest z Europy do Azji.
- W Danii, Irlandii i Portugalii co najmniej co szóste miejsce pracy (17-18%), które utracono wskutek restrukturyzacji, zostało przeniesione za granicę – jest to znacznie wyższy odsetek niż średnia unijna, która wynosi 6%.

- Większość miejsc pracy przeniesionych za granicę związana jest z przemysłem wytwórczym w przypadku wszystkich państw członkowskich z wyjątkiem Wielkiej Brytanii, gdzie przeważa delokalizacja usług.
- Ponad jedna czwarta (28%) miejsc pracy, które utracono wskutek przeniesienia w zagranicznych przedsiębiorstwach będących własnością podmiotów unijnych, związana była z pełną lub częściową relokacją działalności do kraju pochodzenia podmiotu będącego właścicielem. Najbardziej skłonne do relokacji były przedsiębiorstwa niemieckie i włoskie.

Wskazówki dotyczące polityki

Wskutek konsolidacji budżetowej i oszczędności działalność restrukturyzacyjna jest równie, jeśli nie bardziej, rozpowszechniona w sektorze publicznym, co w sektorze prywatnym. Biorąc pod uwagę cechy zatrudnienia w sektorze publicznym – takie jak wyższy poziom reprezentacji zbiorowej i większa ochrona zatrudnienia – charakter negocjowanych zmian może być pomocny przy określaniu form restrukturyzacji, które niekoniecznie muszą obejmować masowe zwolnienia.

Trudna sytuacja, jaka panuje w sektorze budowlanym, w którym w pewnych państwach członkowskich poważnie dotkniętych kryzysem finansowym zatrudnienie zmniejszono o ponad połowę, uwydatnia znaczenie przewidywania nie zrównoważonych schematów wzrostu w sektorach, na który silny wpływ mają warunki cyklu kredytowego, i przeciwdziałania takim zjawiskom.

Przenoszenie części działalności za granicę wydaje się stosunkowo procykliczne. Chociaż liczba miejsc pracy utraconych wskutek restrukturyzacji w związku z przeniesieniem części działalności za granicę zmniejszyła się od 2008 r., to wznowienie wzrostu na zwykłym poziomie może sygnalizować ożywienie pod względem delokalizacji działalności, szczególnie usług, które to zjawisko do tej pory miało charakter raczej marginalny.

Dla kształtowania polityki ważne są dane dobrej jakości. ERM odgrywa ważną rolę w wymianie informacji i danych dotyczących tendencji restrukturyzacyjnych i rozwoju polityki pomiędzy osobami odpowiedzialnymi za wyznaczanie kierunków polityki na poziomie europejskim i krajowym. Niemniej jednak opracowanie wspólnej europejskiej polityki w odniesieniu do coraz bardziej rozbieżnych krajowych rynków pracy stanowi wyzwanie na przyszłość.

Więcej informacji

Raport pt. *ERM annual report 2013: Monitoring and managing restructuring in the 21st century* [Raport roczny ERM za rok 2013: Monitorowanie restrukturyzacji i zarządzanie nią w XXI wieku] dostępny jest pod adresem <http://www.eurofound.europa.eu/publications/htmlfiles/ef1380.htm>.

Dalszych informacji udziela John Hurley, kierownik ds. badań, joh@eurofound.europa.eu.